

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ (НА ПРИКЛАДІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОДА)»

Студентки 3 курсу, 11с групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

Луцкова
Юлія
Вадимівна

(підпис студента)

Декан факультету,
канд. екон. наук,
доцент

Міняйло
Олександр
Іванович

(підпис керівника)

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

Головня
Юлія
Ігорівна

(підпис гаранта)

Київ 2022

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет економіки, менеджменту та психології

Кафедра публічного управління та адміністрування

Освітній ступінь: бакалавр

Спеціальність: публічне управління та адміністрування

Спеціалізація: публічне управління та адміністрування

Затверджую

Зав. кафедри _____

«11» грудня 2021 р.

Завдання на випускню кваліфікаційну роботу (проект) студентові

Луцькової Юлії Вадимівні

1. Тема випускної кваліфікаційної роботи (проекту): **«Екологічна безпека як чинник салого розвитку регіону (на прикладі Запорізької ОДА)»**

Затверджена наказом ректора від «10» грудня 2021 р. № 4082

2. Строк здачі студентом закінченого роботи (проекту): 24.01.2022

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту): розроблення комплексу заходів щодо екологічної безпеки Запорізького регіону

Об'єкт дослідження: сукупність теоретичних, методичних, прикладних аспектів щодо формування системи екологічної безпеки.

Предмет дослідження: загальний стан екологічної ситуації Запорізької області з виокремленням основних проблем, актуальних для вирішення в найближчій перспективі.

4.Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом):

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ, ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК РЕГІОНУ

1.1 Поточний стан екологічної ситуації Запорізького регіону

1.2 Взаємозв'язок та взаємовплив між екологічною безпекою та сталим розвитком Запорізької області

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОДА У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ

2.1 SWOT-аналіз екологічної ситуації у місті, ключові екологічні проблеми Запоріжжя та шляхи їх вирішення

2.2 Заходи Запорізької ОДА, передбачені для запобігання негативного впливу на сталий розвиток регіону

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

5. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	фактично
1	2	3	4
1	Визначення напрямку дослідження та затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	До 10.12.2021	10.12.2021
2	Складання плану та підготовка індивідуального завдання для виконання випускної кваліфікаційної роботи	До 20.12.2021	20.12.2021
3	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису першого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 10.01.2022	10.01.2022
4	Представлення на рецензування науковому керівнику рукопису другого розділу випускної кваліфікаційної роботи	До 20.01.2022	20.01.2022
5	Представлення закінченої випускної кваліфікаційної роботи на кафедрі	До 21.01.2022	21.01.2022
6	Підготовка письмового відгуку на випускні кваліфікаційні роботи	До 22.01.2022	22.01.2022
7	Зовнішнє рецензування ВКР	До 22.01.2022	22.01.2022
8	Проведення попереднього захисту випускних кваліфікаційних робіт	21-23.01.2022	21-23.01.2022
10	Вирішення питання про допуск випускної кваліфікаційної роботи до захисту	До 25.01.2022	До 25.01.2022
11	Направлення випускної кваліфікаційної роботи із зовнішньою рецензією у ЕК для захисту	За графіком	За графіком

ВСТУП**РОЗДІЛ 1. ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ, ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК РЕГІОНУ.....11**

1.2 Поточний стан екологічної ситуації Запорізького регіону.....11

1.2 Взаємозв'язок та взаємовплив між екологічною безпекою та сталим розвитком Запорізької області.....18

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОДА У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ.....22

2.1 SWOT-аналіз екологічної ситуації у місті, ключові екологічні проблеми Запоріжжя та шляхи їх вирішення.....22

2.2 Заходи Запорізької ОДА, передбачені для запобігання негативного впливу на сталий розвиток регіону.....26

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....31**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....33****ДОДАТКИ.....35**

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

РЕФЕРАТ
ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
на тему:
**«ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ЧИННИК СТАЛОГО
РОЗВИТКУ РЕГОНУ(НА ПРИКЛАДІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОДА)»**

Студентки 3_курсу, 11с групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне
управління та адміністрування»

(підпис студента)

Луцкова
Юлія
Вадимівна

Декан факультету
канд.економ. наук
наук.доцент

(підпис керівника)

Міняйло
Олександр
Іванович

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

(підпис гаранта)

Головня Юлія
Ігорівна

Київ 2022

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, п'яти додатків, списку використаних джерел (30 найменувань). Основний зміст роботи викладено на 20 сторінках комп'ютерного тексту. Робота містить 3 рисунків, 5 таблиць.

Метою роботи є розроблення комплексу заходів щодо удосконалення екологічної безпеки Запорізького регіону.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких дослідницьких завдань: вирішення екологічно-економічних проблем завдяки змін виробництва промислових підприємств задля покращення показників ситуації в місті.

Об'єктом дослідження є вирішення екологічно-економічних проблем завдяки змін виробництва промислових підприємств задля покращення показників ситуації в місті.

Предметом дослідження є загальний стан екологічної ситуації Запорізької області з виокремленням основних проблем, актуальних для вирішення в найближчій перспективі.

Для вирішення визначених завдань, у процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема: абстрактно-логічний, аналіз та синтез науково-практичних досліджень, еколого-економічний моніторинг,.

У першому розділі розкриваються основні проблеми Запорізького регіону, взаємозв'язок екологічної безпеки та сталого розвитку.

У другому розділі викладено пропозиції щодо удосконаленні екологічної ситуації регіону.

Одержані результати можуть бути використані при удосконаленні розвитку Запорізького регіону.

АНОТАЦІЯ

У випускній кваліфікаційній роботі на тему «Екологічна безпека як чинник сталого розвитку регіону на прикладі Запорізької ОДА» розкриваються проблеми екологічної безпеки як стану захищеності людей, економічного та соціального розвитку Запорізького регіону від надмірної екологічної небезпеки; аналізуються оцінки стану природних систем зокрема атмосферного повітря, водних ресурсів; викладено пропозиції щодо удосконалення екологічної ситуації в Запорізькій області.

Ключові слова: екологічна безпека, сталий розвиток, викиди, Запорізька область, забруднення.

SUMMARY

The final qualifying work on "Environmental security as a factor in sustainable development of the region on the example of Zaporozhye Regional State Administration" reveals the problems of environmental security as a state of protection of people, economic and social development of Zaporozhye region from excessive environmental hazards; estimates of the state of natural systems, in particular atmospheric air, water resources, are analyzed; proposals for improving the environmental situation in the Zaporozhye region are presented.

Key words: environmental safety, sustainable development, emissions, Zaporozhye region, confusion.

ВСТУП

Актуальність теми. Запорізький край – унікальний регіон, де зосереджено могутній промисловий потенціал металургійного, гірничо-збагачувального, машинобудівного та хімічного комплексів.

Враховуючи інтенсивність розвитку промисловості та сільськогосподарського комплексу, довілля потребує дбайливого ставлення та охорони.

Однією з умов сталого економічного і соціального розвитку області та України в цілому є охорона навколишнього природного середовища, раціональне використання природних ресурсів та збереження екологічної безпеки життєдіяльності населення.

На сучасному етапі Запорізького регіону спостерігається особливе загострення екологічних проблем, яке призводить до негативних тенденцій у соціально-економічному розвитку. Це виявляється перш за все у погіршенні здоров'я націй, зменшенні тривалості життя при народженні, значному соціальному розшаруванні у суспільствах внаслідок нерівних можливостей доступу до ресурсів.

Наслідком цього є порушення балансу «природа-соціум-економіка», тобто загальносвітової концепції сталого розвитку. Однією із головних причин є порушення балансу у екосистемах та виникнення загроз для екологічної безпеки.

У зв'язку із цим виникає об'єктивна необхідність у дослідження взаємозв'язку між екологічною безпекою та сталим розвитком, виокремленні причин та наслідків, визначенні характеру взаємовпливу.

Мета дослідження. Розроблення комплексу заходів щодо удосконалення екологічної безпеки Запорізького регіону.

Завдання дослідження вирішення екологічно-економічних проблем завдяки змін виробництва промислових підприємств задля покращення показників ситуації в місті.

Об'єкт дослідження сукупність теоретичних, методичних, прикладних аспектів щодо формування системи екологічної безпеки

Предметом дослідження є загальний стан екологічної ситуації Запорізької області з виокремленням основних проблем, актуальних для вирішення в найближчій перспективі.

Методи дослідження аналіз та синтез науково-практичних досліджень, еколого-економічний моніторинг.

Практична цінність полягає в тому, що в результаті проведеного дослідження обґрунтовано напрями покращення системи екологічної безпеки в регіоні.

Структура роботи кваліфікаційна випускна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних джерел (30 найменувань), п'яти додатків. Текст кваліфікаційної роботи проілюстровано 3 рисунками, 5 таблицями.

РОЗДІЛ 1

ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА ЯК ЧИННИК СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

1.1 Поточний стан екологічної ситуації Запорізької області

Запорізька область — один з найбільш розвинених індустріальних регіонів України, що зумовлює значне техногенне навантаження на територію. Навантаження обумовлено наявністю і концентрацією підприємств кольорової і чорної металургії, хімії, теплоенергетики, атомної енергетики, машинобудування. Регіон є провідним центром вітчизняного авіадвигунобудування, виробництва трансформаторів та іншої високотехнологічної продукції, яка є фірмовим запорізьким знаком, маркою світового класу якості та надійності.

Більша частина промислових підприємств знаходиться в центрі житлових будов, через це утворює основне техногенне навантаження на навколишнє середовище населених пунктів.

Ситуацію загострює розташування основного промвузла з навітряної сторони відносно житлових районів міста, що впливає на їх загазованість.[7]

Далі наведена узагальнена інформація щодо забруднення атмосферного повітря Запорізької області, стану поверхневих вод та поводження з відходами. Основні показники:

1) Стан атмосферного повітря. Основними забруднювачами атмосферного повітря в регіоні залишаються підприємства чорної та кольорової металургії, теплоенергетики, хімії, машинобудування, на які припадає майже 90 % викидів від загальної кількості забруднюючих речовин по області .

Як свідчить динаміка викидів забруднюючих речовин по м. Запоріжжя та області, найбільший внесок в забруднення атмосферного повітря Запорізької області (88 %) вносять викиди забруднюючих речовин від стаціонарних джерел ПАТ «Запоріжсталь» (обсяги викидів 50,249 тис.т) та

ВП Запорізька ТЕС АТ «ДТЕК ДНІПРОЕНЕРГО» (обсяги викидів 86,277), а також основний внесок у забруднення атмосферного повітря вносять промислові підприємства такі як: ПрАТ «Дніпроспецсталь» (670,828), ПрАТ «Запоріжжкокс» (1523,147), ПрАТ «Український графіт» (1195,698), ПрАТ «Запоріжвогнетрив» (365,827), АТ «Запорізький завод феросплавів»(5335,536), ТОВ «Запорізько титано-магнієвий комбінат» (578,938), ПрАТ «Запорізький абразивний комбінат» (1546,304). [6]

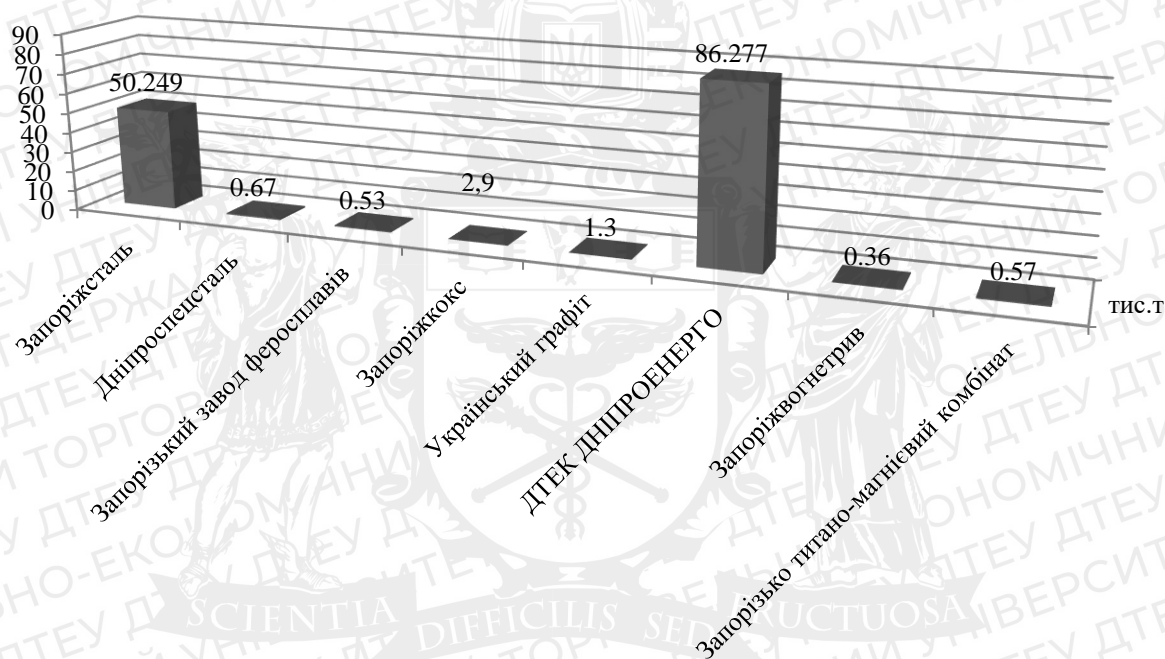

Рис. 1.1 Обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами основних підприємств-забруднювачів металургійної галузі Запорізької області за 2020 рік

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами по Запорізькій області у 2020 році склали 173,4 тис.тонн. В структурі викидів забруднюючих речовин основну частину складають діоксид та інші сполуки сірки, оксиди азоту, оксид вуглецю та речовини у вигляді суспендованих твердих частинок, недиференційованих за складом.[4]

Таблиця 1.1

**Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря
стаціонарними джерелами по Запорізькій області у 2020 році**

Назва забруднюючої речовини	Обсяг викидів, тис.т
Діоксид та інші сполуки сірки	76,8
Оксид вуглецю	53,1
Метали та їх сполуки	0,5
Стійкі органічні забруднювачі	0,06
Сполуки азоту	28,5
Речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	11,6
Неметовані леткі органічні сполуки	1,9
Всього	173,4

Рис. 1.2 Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами по Запорізькій області у 2020 році

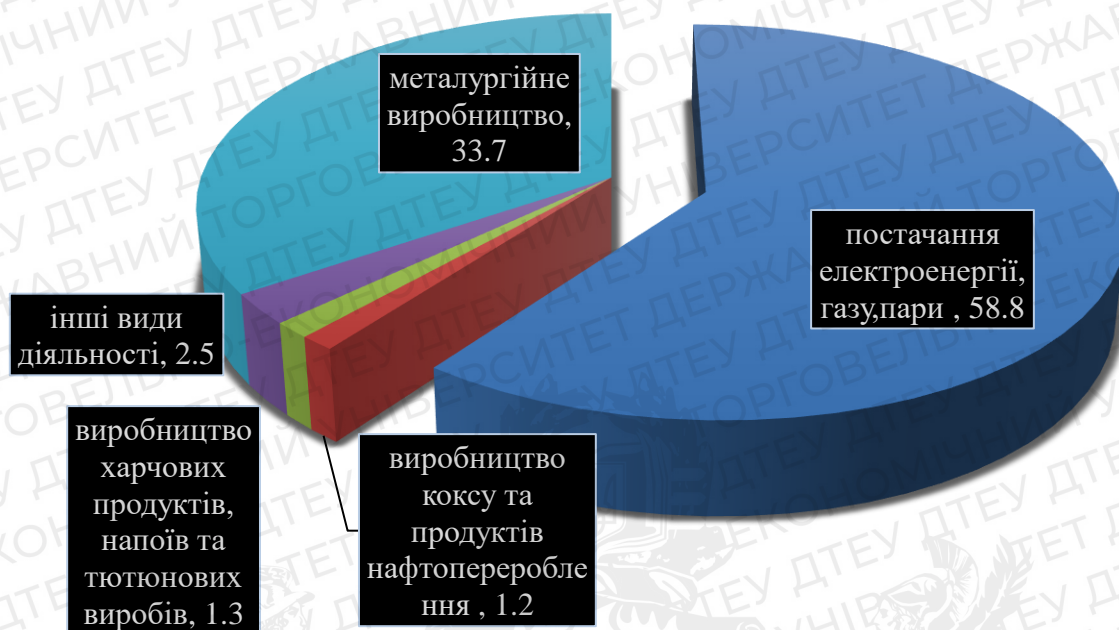

Рис. 1.3 Структура викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря по основним видам економічної діяльності Запорізької області

2) Стан поверхневих вод. Водний фонд Запорізької області складають ріка Дніпро. Річка є основним джерелом водопостачання промислових об'єктів міста – обсяг забору води сягає 96,1% від загального по області, є джерелом енергії, а також повністю задовольняє господарсько-питні потреби міста, є транспортною артерією та цінним рекреаційним ресурсом.

Запорізька область розташована у степній зоні і її територія дуже бідна водними ресурсами. Річки, які протікають по території, як по густоті гідрографічної мережі, так і по водності, розподілені нерівномірно. Середня густина річної мережі у степній зоні складає 0,13 км/км². За природними показниками вмістом хімічних сполук і мінералізації вода малих та середніх річок області непридатна для питного водокористування. Їх води, головним чином повеневі, затримані у водосховищах та ставках, 60 використовуються в більшій частині для потреб риборозведення, технічного водопостачання, зрошення та рекреації.[7]

За результатами узагальнення звітів за формою № 2ТІІ-водгосп (річна)

водокористування у 2020 році у Запорізькій області здійснювало 1190 водокористувачів, у тому числі за галузями економіки.

Найбільш водоемкими галузями економіки області є:

- електроенергетика - використано 797,417 млн. м3 води, що складає 75,5 % загального обсягу використаної води;
- сільське господарство (з врахуванням потреби у в зрошенні) – відповідно 174,407 млн. м3 та 9,7 %;
- металургія – відповідно 89,169 млн. м3 та 7,6 %;
- житлово-комунальний сектор – відповідно 62,908 млн. м3 та 5,7 %;
- харчова промисловість – 2,821 млн. м3 та 1,5 %. [4]

Таблиця 1.2

Дані щодо використання води та відведення зворотних вод по галузях економіки за 2020 рік

Види економічної діяльності	Усього млн. м3 використання свіжої води	% економії свіжої води за рахунок оборотної
Усього по регіону	1154,44	79,63
Електроенергетика	797,417	80,32
Чорна металургія	89,169	79,56
Кольорова металургія	2,248	69,10
Хімічна та нафтохімічна промисловість	0,522	96,74
Машинобудування та металообробка	5,874	83,39
Комунальне господарство	62,908	-
Сільське господарство	174,407	-
Харчова промисловість	2,821	78,37
Транспорт	0,439	27,75
Промисловість будівельних матеріалів	0,353	44,29

[2].

Динаміка забору загального обсягу, скиду і використання зворотних водв регіоні , передусім , залежить від найбільшого користувача водних ресурсів ВП «Запорізька ТЕС» ПАТ «ДТЕК Дніпроенерго», що працює на прямотоці. У 2020 році підприємством для виробництва електроенергії забрано з Каховського водосховища 794,077 млн. м3 води свіжої, що складає 67,4 % від загального забору води по області. У звітному році через збільшення використання повторної води підприємством у порівнянні з 2019 роком скорочено забір свіжої води на 53,957 млн. м3.

У 2020 році ПАТ «Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь» забрано 88,545 млн. м3 свіжої води, що на 3,737 млн. м3 більше 2019 року. Це пов'язано із збільшенням обсягів виробництва.[8]

У цілому, більшість водокористувачів області раціонально використовують водні ресурси. Це, так чи інакше, обумовлено різноманітними обставинами, так і в тому числі, високою вартістю товару води.

3) Наявність відходів. Масштабність ресурсовикористання і енергетично-сировинної спеціалізації економіки Запорізької області сприяють значному утворенню і накопиченню відходів виробництва і споживання. Хоча певна частина відходів у процесі виробництва переробляється і використовується в якості вторинних ресурсів, переважна їх кількість нагромаджується на полігонах та у шламонакопичувачах.

Виробнича діяльність підприємств пов'язана з утворенням відходів I–IV класів небезпеки. За попередніми даними Головного управління статистики у Запорізькій області, протягом 2020 року у Запорізькій області утворилося 5541,0 тис. т відходів, що на 2,45% більше порівняно з 2019 роком, у т. ч. утворення відходів 1-3 класів небезпеки – 15,9 тис. т (на 3,07 % менше). [19]

Недостатнє енергетично-сировинна та ресурсовикористання спеціалізація економіки регіону в цілому сприяють значному утворенню і накопиченню відходів споживання та виробництва.

Таблиця 1.3

Динаміка основних показників поводження з відходами I–IV класів небезпеки, тис.т (за формою звітності №1-відходи)

Показники	2019 рік	2020 рік
Утворено	5404,1	5531,0
Спалено	48,4	50,6
у тому з метою отримання енергії	45,8	50,6
Утилізовано	3788,4	3475,8
Направлено в сховища організованого складування (поховання)	1299,6	1430,1

Найбільшу частку утворення відходів I–IV класів небезпеки за категоріями матеріалів у 2020 році склали:

- осад промислових стоків – 617,8 тис.т;
- відходи чорних металів – 38,9 тис.т;
- відходи тваринного походження і змішані харчові відходи – 43,2 тис.т;
- відходи рослинного походження – 76,8 тис.т;
- тваринні екскременти, сеча та гній – 68,9 тис.т;
- побутові та подібні відходи – 399,7 тис.т;
- мінеральні відходи будівництва та знесення об'єктів, у т.ч. змішані будівельні відходи – 294,0 тис.т;
- інші мінеральні відходи – 621,9 тис.т;
- відходи згоряння – 3156,5 тис.т. [19]

На сьогодні в області є проблема поводження з твердими побутовими відходами, виникнення і ліквідація несанкціонованих звалищ відходів. Роботу з підтримання санітарного стану території, організації збору побутових відходів, ліквідації та виявлення стихійних звалищ проводять селищні і сільські ради, підприємства приватні та комунальні, об'єднані територіальні громади із залученням суб'єктів підприємницької діяльності, що провадять господарську діяльність на підпорядкованій території. [1]

1.2. Взаємозв'язок та взаємовплив між екологічною безпекою та сталим розвитком Запорізької області

Екологічна безпека безпосередньо визначається екологічною складовою і через неї опосередковано впливає на економічну і соціальну складові сталого розвитку. *Сталий розвиток* – розвиток суспільства, що дозволяє задовольнити потреби сучасного покоління без шкоди для можливостей майбутніх поколінь. Основними складниками сталого розвитку є екологічні та економічні інтереси людства.

Таблиця 1.4

Складові сталого розвитку

Складова	Зміст складової
Економічна складова	Необхідність постійного нарощування обсягів виробництва суспільного продукту з тим, щоб забезпечити зростання рівня життя населення. Реалізація складової зумовлює зростання доходів населення, створення нових робочих місць, ліквідацію бідності як явища
Соціальна складова	Поліпшення умов життя населення, насамперед за рахунок ефективного розвитку соціальної, виробничої, транспортної, інженерної, комунікаційно-інформаційної та екологічної інфраструктури. Реалізація складової зумовлює формування повноцінного життєвого середовища для сучасного і наступних поколінь
Екологічна складова	Кожне рішення державної або місцевої влади, яке стосується економічного та соціального розвитку, повинно зважуватися з погляду його екологічних наслідків

[26].

Під економічним складником розуміють раціональне використання природних ресурсів, енерго- та ресурсоефективні технології, включаючи видобуток і переробку сировини, технології більш чистого виробництва, виробництво екологічно вигідної продукції, мінімізацію і максимальну переробку відходів. Стале споживання і виробництво передбачає стимулювання ефективності використання ресурсів та енергії (наприклад, повторне використання матеріалів, заміна небезпечних матеріалів). Більшість промислових підприємств мають зношені виробничі фонди та використовують морально застарілі технології, а їх потужність розрахована на великі обсяги виробництва, які не досягаються в сучасних ринкових умовах.

[13]

Такі промислові підприємства-гіганти як Запорізький державний титано-магнієвий комбінат, ПРАТ "ДНІПРОСПЕЦСТАЛЬ", АТ «Мотор Січ», ПРАТ «Український графіт», ПАТ «Запоріжсталь» споруджувалися в 30pp ХХ ст., коли ще не такими гострими були екологічні проблеми, не було атомних станцій, в меншості був забруднений відходами виробництва Дніпро і побутовими відходами, і природа ще була в силах самостійно очищувати і відновлювати себе. Але збільшувалися потужності виробництва найшвидшими темпами – треба було більше металу, більше електроенергії будь-якими засобами.

Так, мартенівські печі, агломераційні машини та доменні печі ВАТ «Запоріжсталь» експлуатуються 50-60 років. Сталеплавильні печі СПЦ-1 ВАТ «Дніпроспецсталь» експлуатуються понад 48 років, СПЦ-2 понад 15 років, СПЦ-3 понад 28 років. Коксові батареї ВАТ «Запоріжкокс» при експлуатації терміном до 20 років, експлуатуються більш ніж 25 років. Велика частка газоочисного обладнання, яке експлуатується на підприємствах, морально і фізично застаріла. Ступінь амортизаційного зношення складає від 54 до 80%. Очисні споруди підприємств уловлюють, в основному, тільки пил, у той час як найбільш шкідливі з'єднання - окисли азоту, фтористі сполуки фенол, вуглецю, сірчані, та ін. - викидаються без

очищення. [12]

І тому основною причиною забруднення атмосферного повітря обласного центру та області залишаються застарілі технології та устаткування, що не дозволяє підприємствам-забруднювачам забезпечити дотримання сучасних екологічних нормативів. Такі технології призводять до перевитрат сировини, матеріалів, палива та енергоносіїв, що збільшує собівартість продукції й підвищує екологічне навантаження.

Сталість підприємств ґрунтується на системі управління екологічними аспектами та впровадженні ресурсозберігаючих технологій більш чистого виробництва. Такий підхід дозволяє оцінити ситуацію, потенціал та шляхи економії щодо ефективного використання всіх ресурсів та зниження собівартості продукції і зменшення утворення відходів та викидів у атмосферу, підвищити ресурсоефективність та конкурентоспроможність.

Очисні споруди малопотужні і малоефективні, тому в атмосферу викидається тонни шкідливих газів і дрібних твердих часток, у Дніпро й інші, більш дрібні річки потрапляють небезпечні для всього живого солі важких металів (ртуті, кадмію, свинцю) й інші шкідливі речовини. Гинула риба, водоплавні птахи. Стало небезпечно вживати рибу, виловлену у водоймах Запоріжжя і Запорізької області.

Основним показником стану навколишнього середовища і критерієм його оцінки є здоров'я населення, тривалість життя людей.

Неухильне зростання надходжень токсичних речовин в атмосферу насамперед позначається на здоров'ї населення, погіршує якість продуктів сільського господарства, знижує врожайність, передчасно руйнує житла, металоконструкції промислових і цивільних споруджень, впливає на клімат окремих регіонів і стан озонового шару Землі, приводить до загибелі флори і фауни. Оксиди вуглецю, сірки, азоту, вуглеводні, сполуки свинцю, пил, що надходять в атмосферу, здійснюють різний токсичний вплив на організм людини. [с.121, 22]

У результаті загостреної екологічної обстановки в Запоріжжі

сформувалися характерні захворювання населення. Зростання захворюваності відзначається з цілого ряду класів хвороб. У дорослих це інфекційні і паразитарні хвороби, захворювання крові і кровотворних органів, нервової системи й органів почуттів, системи кровообігу, органів травлення, кістково-м'язової системи і сполучної тканини, уроджені аномалії, травми й отруєння. У дорослого населення загальна захворюваність майже в 3,2 рази вища в екологічно несприятливих районах, захворювання органів дихання – у 3,7, новоутворення - у 4,8, злоякісні новоутворення – у 2,1, захворювання органів травлення – у 2,8 рази. У дітей рівень загальної захворюваності вище в 1,7 рази, хвороби органів дихання – у 1,3, системи кровообігу – у 7,9, органів травлення – у 5,1 рази.[11]

Тож, усі питання сталого розвитку є дуже актуальними для України. Неузгодженість темпів економічного розвитку і вимог екологічної безпеки, домінування природомістких галузей з високою питомою вагою ресурсо- та енергомістких застарілих технологій, сировинна орієнтація експорту, мілітаризація виробництва, відсутність культури праці та споживання тощо призвели до формування техногенного типу економічного розвитку. Як наслідок, нині антропогенне навантаження на природу наближається (а в окремих регіонах, в даному випадку, Запорізького вже наблизилося) до граничної межі її екологічної стійкості. За нею починаються кризові та катастрофічні зміни в природі, що негативно впливає на життєдіяльність людини і суспільства.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОДА У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЗАДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ

2.1. SWOT-аналіз екологічної ситуації у місті, ключові екологічні проблеми Запоріжжя та шлях їх вирішення

Проведення SWOT-аналізу з точки зору екологічної ситуації дає можливість виявити сильні і слабкі сторони екологічної ситуації в місті, а також можливості й загрози, які впливатимуть на екологічну ситуацію. Виявлення загроз сприятиме оцінці їхнього впливу на довкілля, а визначення можливостей сприятиме пошуку шляхів зменшення впливу планованої діяльності на довкілля.

Таблиця 2.1

SWOT-аналіз екологічної ситуації в місті Запоріжжя

Сильні сторони	Слабкі сторони
• Визначення екологічного напрямку як пріоритетного при розробці Стратегії розвитку регіону • Усвідомлення більшістю населення області необхідності реформування екологічної політики шляхом інтеграції екологічних міркувань в процес економічних, соціальних та політичних реформ • Наявність діючих регіональних екологічних програм, певний досвід їх розробки та впровадження • Забезпеченість області різноманітними природними ресурсами, у т.ч. здатними до самовідтворення • Значні можливості партнерської взаємодії бізнесу та влади задля покращення стану довкілля в місті • Застосування великими підприємствами новітніх технологій очистки викидів і скидів • Значна концентрація науководослідного персоналу	• Значне техногенне навантаження на навколишнє природне середовище • Несприятлива структура промислового виробництва з високою концентрацією найбільш екологічно-небезпечних галузей промисловості • Зосередженість промислових підприємств у центрі міста • Високий рівень ресурсо- та енергоспоживання • Неefективне використання природних ресурсів • Прямий скид промислових стоків у річки • Відсутність переробки твердих побутових відходів • Відсутність роздільного збору ТПВ • Відсутність системи вилучення цінних і небезпечних матеріалів з ТПВ • Висока економічна та соціальна залежність регіону від основних підприємств забруднювачів, у питаннях реалізації екологічних програм • Відсутність регіональних екологічних норм і стандартів

Продовження таблиці 2.1

Можливості	Загрози
• Значний кліматичний і технологічний потенціал для впровадження сонячної енергетики • Поліпшення екологічної ситуації – один з визнаних пріоритетів державної політики у регіоні • Розробка Державної та регіональної «екологічної» стратегії • Використання альтернативних джерел енергії • Впровадження енергоощадних технологій внаслідок підвищення конкурентоспроможності металургійних підприємств • Подальший розвиток екологічного управління • Можливість отримання кредитів від міжнародних фінансових установ • Високий потенціал економії енергоресурсів в секторі споживачів	• Перебування основних підприємств забруднювачів у приватній власності, у т.ч. у власності іноземних осіб • Політична нестабільність, яка впливає на прийняття управлінських рішень та їх якість • Висока вартість та тривалість впровадження більшості природоохоронних заходів • Економічна та соціальна незацікавленість підприємств-забруднювачів у впровадженні природоохоронних заходів • Недосконалість нормативно-правової бази щодо інструментів екологічної політики • Подальша концентрація екологічно небезпечних виробництв у місті • Високий рівень захворюваності • Зростання алергічних захворювань • Техногенні катастрофи • Значна залежність регіону від зовнішнього постачання енергоресурсів • Збільшення технологічного навантаження на НПС (зростання кількості автотранспорту тощо) • Низький рівень інформаційного забезпечення управлінської діяльності, недосконалість систем моніторингу навколишнього середовища • Відсутність національної законодавчої бази для впровадження інструментів стратегічної екологічної оцінки

Найгострішими проблемами в області є тривале забруднення поверхневих та підземних вод, повітря та земель внаслідок господарської діяльності, накопичення у великих обсягах промислових та побутових відходів.

1) Основними проблемами забруднення атмосферного повітря м. Запоріжжя продовжують залишатися:

- застарілі технології та устаткування, на базі яких функціонують

підприємства і які вже не в змозі забезпечити дотримання встановлених законодавством нормативів граничнодопустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря;

- основні підприємства міста побудовані в тридцяті роки й функціонують по теперішній час. Так, мартенівські печі, агломераційні машини та домені печі ПАТ «Запоріжсталь» експлуатуються 50-60 років. Сталеплавильні печі ПрАТ «Дніпроспецсталь» експлуатуються в середньому 30-40 років. Коксові батареї ПрАТ «Запоріжкокс» при термінах експлуатації до 20 років, експлуатуються понад 25 років; [с.87,21]

- значна частка газоочисного обладнання, яке експлуатується на підприємствах, морально і фізично застаріла. Газоочисне обладнання підприємств уловлює в основному тільки пил, у той час як найбільш шкідливі з'єднання - оксиди азоту, вуглецю, фенол, сірчисті, фтористі сполуки та ін. - викидаються без очищення;

- великі обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від неорганізованих джерел, які сприяють значній загазованості житлових районів;

Шляхи вирішення – необхідно впроваджувати інноваційні механізми розвитку екологічного вектора металургійних підприємств:

- на рівні держави: встановлення єдиних правил та вимог щодо екологічно обґрунтованого господарювання; забезпечення єдиних вимог господарської діяльності, за яких не порушується здатність біосистем до самовідтворення, самоочищення та саморегулювання; впровадження єдиних інструментів екологізації природоохоронної діяльності; створення гнучкої спеціалізованої системи екологічного оподаткування; створення ринку екологічних інновацій у галузі металургії;

- на рівні галузі металургії та окремого підприємства: участь у державних та міжнародних екологічних інноваційних проектах; формування нормативних об'ємів капіталовкладень в екологічні інновації; впровадження концепції ліквідації наслідків екодеструктивного впливу.

2) Забруднення водних об'єктів скидами забруднюючих речовин із зворотними водами промислових підприємств, підприємств житловокомунального господарства;

Шляхи вирішення – зменшення обсягів використання свіжої води для виробничих потреб; будівництво та реконструкцію очисних каналізаційних споруд та мереж каналізації; [30]

3) Утилізація відходів гірничодобувної, металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості;

Шляхи вирішення – з метою зменшення негативного впливу на довкілля в результаті розміщення відходів, які утворюються в процесі виробництва гірничодобувної, металургійної, енергетичної та інших галузей промисловості, суб'єкти господарювання здійснюють заходи з подальшої їх утилізації, оброблення (перероблення). Розв'язання проблеми утилізації відходів – це очищення довкілля від токсичних речовин і баласту та отримання при цьому корисних продуктів і, як наслідок, економічного ефекту

4) Великі обсяги утворення і накопичення промислових, твердих та побутових відходів;

Шляхи вирішення – запровадити роздільний збір відходів на територіях та об'єктах туристичної діяльності, а також під час проведення масових культурних заходів; Зменшення кількості несанкціонованих звалищ, будівництво, реконструкцію та розширення полігонів твердих побутових відходів;

5) Відсутність переробки твердих побутових відходів;

Шляхи вирішення – створити та запровадити програму переробки твердих побутових відходів, включаючи розміщення маркованих контейнерів для відходів для металів, скла, паперу і пластмас; будівництво заводу комплексного сортування та переробки твердих побутових відходів.

6) Концентрація підприємств в центрі міста;

7) Високий рівень забруднення малих річок міста;

Основними факторами, що погіршують стан малих річок, є:

- скид у малі річки забруднених зворотних вод через відсутність або неефективну роботу очисних споруд;
- змив забруднюючих речовин з урбанізованих територій безпосередньо у малі річки;
- порушення режиму господарської діяльності у межах прибережних захисних смуг і водоохоронних зон. [29]

Шляхи вирішення - створення меж водоохоронних зон та прибережних захисних смуг уздовж русел рік; облаштування прибережної смуги р. Дніпро, розробка заходів з оздоровлення екологічного стану р. Дніпро в межах міста; заборонити миття машин і механізмів у місцях, з яких стічні води можуть потрапити в магістральну, розподільчу, скидну мережу, річки та водойми; об'єкти господарювання, розташовані у водоохоронних зонах, прибережних захисних смугах та на островах в обов'язковому порядку повинні бути підключені до міських каналізаційних мереж; [8]

2.2. Заходи Запорізької ОДА, передбачені для запобігання негативного впливу на сталий розвиток регіону

Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2027 року є основним документом на довгострокову перспективу, який визначає напрями подальших дій у сфері реформування економіки регіону, розробки і фінансування регіональних та місцевих програм соціально-економічного розвитку.

Одним з інструментів забезпечення збалансованості Стратегії розвитку Запорізької області на період до 2027 року стало застосування в процесі її розроблення стратегічної екологічної оцінки. Це запобіжний і системний процес, який здійснюється для аналізу потенційного впливу на довкілля документів стратегічного характеру, так само з метою інтегрування результатів оцінки в процесі і в прийнятті рішень. Стратегічна екологічна оцінка стратегій, програм і планів дає змогу зосередитися на розширеному

аналізі імовірному впливу на діяння довкілля та використовувати результати цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків в процесі стратегічного планування. Стратегічна екологічна оцінка – це новий інструмент реалізації екологічної політики, який базується на простому принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи.[1]

Проект Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» прийнято Верховною Радою України 4 жовтня 2016 року, а 1 листопада Президент України надав пропозиції до законопроекту. 17 січня 2017 року Верховна Рада України не підтримала доопрацювання законопроекту. 21 лютого 2017 року у Верховній Раді України було повторно зареєстровано нову редакцію законопроекту «Про стратегічну екологічну оцінку» (реєстраційний №6106).[16]

Метою СЕО є забезпечення високого рівня охорони довкілля та сприяння інтеграції екологічних факторів у підготовку планів і програм з метою забезпечення збалансованого (сталого) розвитку.[1]

Одна із цілей присвячена екологічному аспекту - «Екологічна безпека та збереження природних ресурсів» направлена на охорону та раціональне використання водних ресурсів та зниження негативного впливу на атмосферу, розв'язання проблеми негативного впливу відходів на довкілля та здоров'я населення, збереження біологічного та відновлення ландшафтного розмаїття області, здійснення екологічного моніторингу та інформування громадськості про стан довкілля. Тому напрям принципово узгоджується з усіма стратегічними цілями державної екологічної політики

Для запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків передбачається реалізація таких заходів:

- а) для *атмосферного повітря*:
- розробка Комплексної програми охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки

Запорізької області на 2021-2027 роки, а також забезпечення реалізації завдань, заходів (проектів) та програмних показників;[1]

- Вирішення питання щодо придбання обладнаних стаціонарних автоматизованих постів контролю забруднення навколишнього середовища, зокрема у рамках реалізації Державної цільової екологічної програми проведення моніторингу навколишнього природного середовища;
- впровадження ПАТ «Запоріжсталь» програми реконструкції сталеплавильного виробництва з будівництвом киснево-конверторного цеху, що дозволить відмовитися від застарілого мартенівського виробництва та скоротити викиди в атмосферу на 25 %;

Так, на кінець, 2020 року відбулося підписання Меморандуму між Запорізькою облдержадміністрацією та ПАТ «Запоріжсталь» щодо спільних зобов'язань у сфері охорони довкілля (Додаток 1) . Програма заходів Меморандуму про співпрацю в сфері екології містить десять екологічно орієнтованих рішень для виробництва «Запоріжсталі» (Додаток 2). [9]

- Стимулювання природоохоронної діяльності суб'єктів господарської діяльності, створення економічних та інших умов для більш раціонального використання наявних природних ресурсів, активізації впровадження систем і стандартів екологічного менеджменту.

б) для водних ресурсів:

- створити перелік (кадастр) існуючих об'єктів господарювання в межах встановлених водоохоронних зон і прибережних захисних смуг для подальшого винесення об'єктів, господарська діяльність яких не відповідає вимогам (ст. 89 Водного кодексу України та ст. 61 Земельного кодексу України); [23] [24]
- заборонити будь-яке будівництво на землях водного фонду;
- впровадження ресурсозберігаючих технологій для зменшення обсягів використання води у промислових та інших галузях економіки;

- забезпечення сталої муніципальної інфраструктури водопостачання, каналізування та очистки стічних вод;
- визначити підприємство, організацію або установу в місті та створити при ній спеціальну службу з догляду та підтримання у належному стані водоохоронних зон, прибережних захисних смуг водних об'єктів; [1]

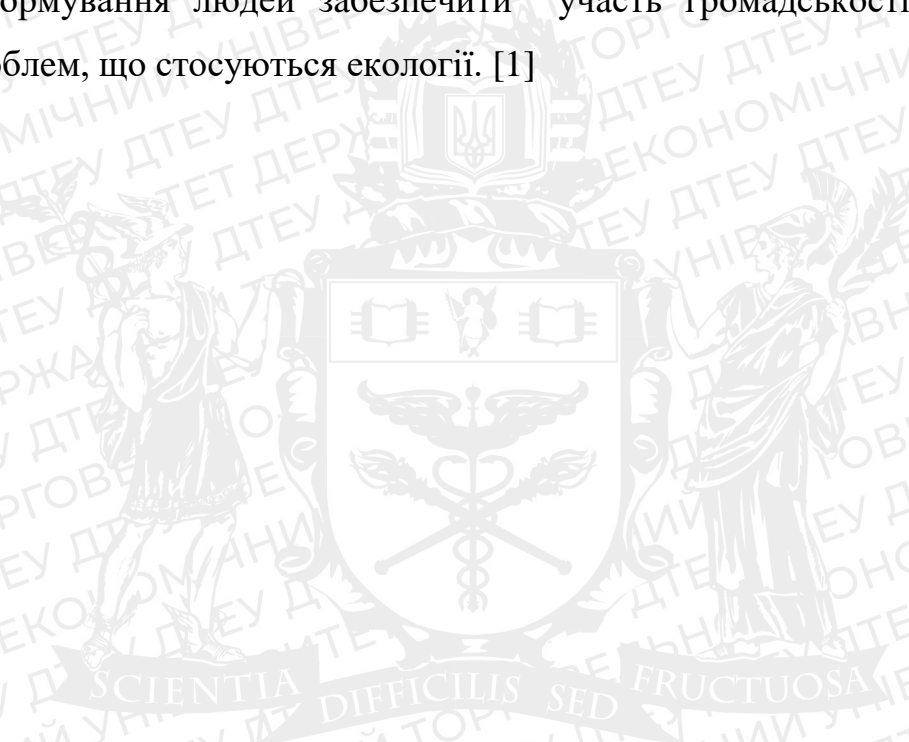
в) для *поводження відходів*:

- запровадити роздільний збір відходів на територіях та об'єктах туристичної діяльності, а також під час проведення масових культурних заходів; запровадити плани поведження з відходами, які мають включати запобігання чи принаймі мінімізацію відходів, переробку, транспортування, повторне використання, захоронення та моніторинг відходів відповідно до законодавства України;
- створити та запровадити програму переробки твердих побутових відходів, включаючи розміщення маркованих контейнерів для відходів для скла, пластмас і паперу;
- максимізувати коефіцієнт переробки відходів від зміни покриття доріг (наприклад, регенований асфальтовий покрив або регенований бетонний матеріал);
- включити матеріали, які підлягають повторній переробці (наприклад, шини, скло, певні типи золи і шлаку), щоб зменшити обсяг і вартість нових асфальто-бетонних сумішей;
- забезпечити належне поведження з муловими осадами та відкладеннями, які видаляються з дренажних систем внаслідок ремонтних робіт

г) для *збереження біорізноманіття*:

- розробка Комплексної програми охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки Запорізької області на 2021-2027 роки, а також забезпечення реалізації завдань, заходів (проектів) та програмних показників; [1]

- збереження біологічного та відновлення ландшафтного розмаїття області, особливо завдяки створення лісових насаджень на еродованих землях та догляд за ними, розробки проєктів з питань землеустрою з організації та встановлення меж територій та об'єктів природнозаповідного фонду місцевого значення; [22]
- формування екологічної культури мешканців області, шляхом інформування людей забезпечити участь громадськості у розв'язанні проблем, що стосуються екології. [1]

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Місто Запоріжжя є одним з найбільших промислових центрів України, в якому сконцентровано потужні підприємства чорної та кольорової металургії, машинобудування, енергетики, хімічної та будівельної промисловості. Високий рівень розвитку промисловості призводить до значного техногенного навантаження на довкілля міста, що спричиняє забруднення повітряного та водного басейнів, земельних ресурсів, негативно впливає на здоров'я населення, флору та фауну. Ускладнює екологічну ситуацію в місті близькість великих промислових підприємств до житлових забудов.

Основними антропогенними чинниками змін в місті є розвиток металургійної промисловості, машинобудування та енергетики, наявність потенційно небезпечних підприємств.

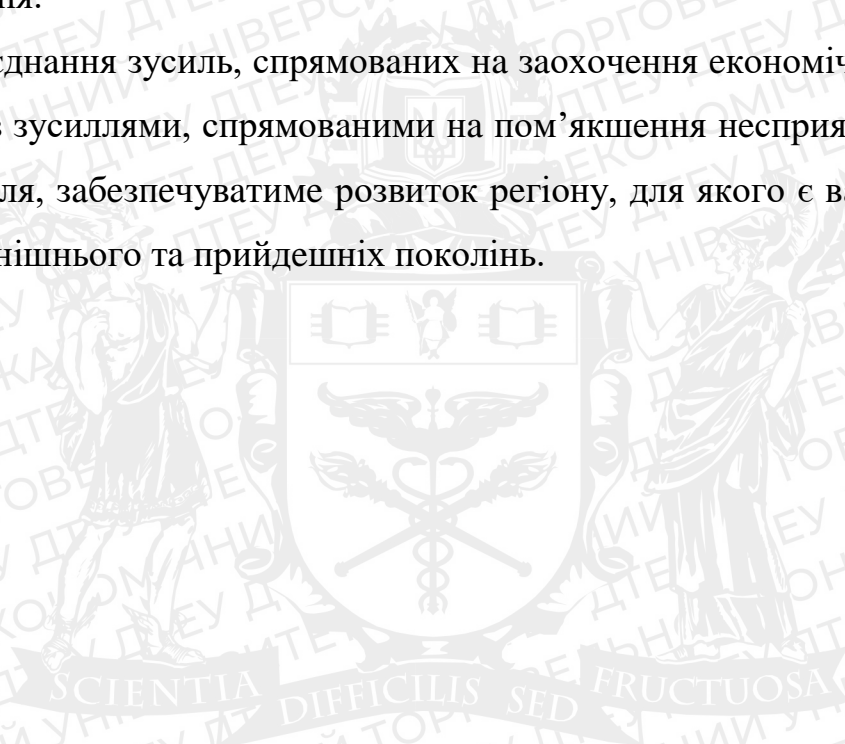
Аналіз трендів стану довкілля в місті виявив тенденції зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, скорочення забору свіжої води та зменшення скидів зворотних вод, скорочення обсягів утворення відходів і незначне збільшення обсягів утилізації відходів. Разом з тим, загальні обсяги накопичених відходів I-IV класів небезпеки продовжують неухильно зростати, а також відзначається зростання рівня захворюваності

Пропозиції: Необхідно терміново прийняти нормативний акт, який визначить форму та порядок одержання дозволу на здійснення операцій у сфері поводження з відходами. Частка відходів, видалених у спеціально відведені місця чи об'єкти або спалених (без отримання енергії), у загальному обсязі утворених відходів, є рейтинговим показником та враховується під час проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики. У зв'язку з тим, що згідно до ст. 246 Податкового Кодексу України, ставка податку за розміщення відходів IV класу небезпеки становить лише 5 гривень за тонну, підприємствам економічно вигідно залишати на зберіганні відходи, а не шукати шляхи їх

утилізації та впроваджувати у виробництво нові технології використання відходів.

Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2027 дає можливість зосередитися на всебічному аналізі можливого впливу планованої діяльності на довкілля та використовувати результати цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків в процесі планування.

Поєднання зусиль, спрямованих на заохочення економічного зростання регіону із зусиллями, спрямованими на пом'якшення несприятливого впливу на довкілля, забезпечуватиме розвиток регіону, для якого є важливою якістю життя нинішнього та прийдешніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії регіонального розвитку Запорізької області на період до 2027 року, електронне посилання- <http://pleddg.org.ua/wp-content/uploads/2020/05/Report-on-SEA-of-2021-2027-Zaporizhia-Oblast-Regional-Development-Strategy.pdf>
2. Екологічний паспорт запорізької області 2019 – 185 с.
3. Звіт про стратегічну екологічну оцінку Стратегії розвитку міста Запоріжжя до 2028 року-59 с.
4. Екологічний паспорт запорізької області 2020 року- 164 с.
5. Екологічна безпека та економіка : монографія / М.І. Сокур, В.М. Шмандій, Є.К. Бабець, В.С. Білецький, І.Є. Мельнікова, О.В. Харламова, Л.С. Шелудченко. – Кременчук, ПП Щербатих О.В., 2020 – 240 с.
6. Довкілля області за 2020 рік: Статистичний збірник. – Запоріжжя : Головне управління статистики у Запорізькій області, 2021. – 161 с.
7. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Запорізькій області у 2020 році. – Запоріжжя : Запорізька обласна державна адміністрація, Департамент екології та природних ресурсів, 2021. – 301 с
8. Стратегія регіонального розвитку Запорізької області на період до 2020 року. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.zoda.gov.ua/article/2264/strategiyaregionalnogo-rozvitku-zaporizkoji-oblasti--na-period-do-2020-roku.html>
9. Меморандум про співпрацю між ПАТ «Запоріжсталь» та Запорізькою обласною державною адміністрацією – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.zoda.gov.ua/news/52572/zaporizka-oda-i-zaporizhstal-pidpisali-memorandum-pro-spivpratsju-v-sferi-ekologiji.html>
10. Практичний посібник для посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування «Методичні рекомендації для

- проведення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування, м. Київ, 2019
11. Марушевський Г. Б. Стратегічна екологічна оцінка : методичний посіб. / Г. Б. Марушевський. – К. : Проект РЕОП, 2017. – 95 с.
 12. Стан довкілля в запорізькій області інформаційно-аналітичний огляд 2021 р.
 13. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5679>
 14. Симкин Д.Г. Теоретические основы развития региона в современных условиях / Д.Г. Симкин // Вестник ОГУ. – 2018. -117.
 15. Податковий кодекс України
 16. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку»
 17. Протокол про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_b99
 18. <https://zp.gov.ua/uk/page/ekologichni-povidomlennya>
 19. Закон України «Про відходи» від 05.03.1998 р. № 187/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80>
 20. Адміністративно-територіальний устрій України Сучасність. Перспективи : монографія / Куйбіда В.С., Павленко В.П., Яцюк В.А. та ін. – К. : Секретаріат Кабінету Міністрів України, 20018. – 615 с
 21. Фінансова система регіонів: проблеми та перспективи : [Текст] / Богдан Н.І., Віленчук О.М., Дейнеко Л.В. та ін. ; за заг. ред. А.Б. Кондрашихіна, В.К. Присяжнюка. – К. : АМУ, 2014. – 543 с.
 22. Качинський А.Б. Екологічна безпека України: системний аналіз перспектив покращення / А.Б. Качинський. – К.: НІСД, – 312 с.
 23. Земельний кодекс України Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 3-4, ст.27)
 24. Водний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 24, ст.189)

25. Аніщенко. — К.: ДП «Вид. дім. «Персонал», 2011. — 148 с. — Бібліогр. : 140–145 с
26. Сутність системи екологічної безпеки сталого розвитку в умовах глобальної економіки с. м. лутковська DOI: 10.32702/2307-2105-2020.4.56
27. Аніщенко В.О. Навчальний посібник з екології, економіки природокористування та екологічного менеджменту. — Чернігів: Європ. ун-т, Чернігівська філія, 20017.— 132 с.
28. Аніщенко В.О. Основи екології: Нав. посіб.— Чернігів, 2017. — 174 с.
29. Екологічне право України / За заг. редЮ.С. Шемшученка.— К., 2017. — 48 с
30. Літвак С.М., Рижков С.С., Скороходов В.А. та ін. Екологічний менеджмент і аудит.— К., 2018.— 200 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

**МЕМОРАНДУМ ПРО СПІВПРАЦЮ
МІЖ ПАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ» ТА
ЗАПОРІЗЬКОЮ ОБЛАСНОЮ ДЕРЖАВНОЮ АДМІНІСТРАЦІЄЮ**

м. Запоріжжя

21 жовтня 2020 року

Сторона 1: Запорізька обласна державна адміністрація, в особі голови Віталія БОГОВІНА, та

Сторона 2: Публічне акціонерне товариство «Запорізький металургійний комбінат «Запоріжсталь», в особі генерального директора Олександра МИРОНЕНКО,

надалі при одночасному згадуванні - Сторони,

усвідомлюючи всю відповідальність перед суспільством, державою і навколишнім середовищем, керуючись принципами соціальної та екологічної відповідальності, зважаючи на необхідність покращення стану атмосферного повітря та в цілому довкілля в місті Запоріжжя, підписали цей Меморандум про співпрацю (далі – Меморандум) про наступне:

Стаття I

Мета Меморандуму

1.1. Сторони цього Меморандуму зобов'язуються шляхом об'єднання зусиль та системної взаємодії спільно діяти у сфері покращення стану довкілля м. Запоріжжя для досягнення дієвого та відчутного скорочення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

Стаття II

Галузі співпраці

2.1. Сторони погоджуються співпрацювати відповідно своїх повноважень у рамках реалізації проектів, спрямованих на зниження впливу на навколишнє природне середовище та підвищення рівня життя населення міста Запоріжжя.

2.2. Сторони співпрацюватимуть за наступними напрямками:

- (а) виконання заходів з охорони та оздоровлення навколишнього середовища;
- (б) модернізація виробництва;
- (в) залучення міжнародних експертів та громади міста до впровадження проектів зеленого сталого розвитку.

_____ Боговін В.В.

_____ Мироненко О.Г.

Продовження додатку А**Стаття III****Консультація та обмін інформацією**

- 3.1. Сторони зобов'язуються регулярно проводити інформування та консультування щодо питань, які становлять спільний інтерес та можуть привести до взаємного співробітництва.
- 3.2. Консультація та обмін інформацією і документами, згідно з цією статтею, не мають суперечити домовленостям, що можуть знадобитися для захисту конфіденційної та обмеженої інформації та документів. Такі домовленості залишаються чинними після припинення дії цього Меморандуму та будь-яких угод, підписаних Сторонами в рамках цієї співпраці.
- 3.3. Сторони зобов'язуються регулярно проводити зустрічі для розгляду стану виконання заходів, а також з метою планування майбутньої діяльності, як передбачено Меморандумом.
- 3.4. Сторони можуть запрошувати спостерігачів на збори або конференції, скликані ними чи під їх егідою, в яких, на їх думку, інша зі Сторін може бути зацікавлена. Отримання запрошення підлягає певним процедурам, що застосовуються при проведенні подібних заходів.

Стаття IV**Реалізація Меморандуму**

- 4.1. Задля досягнення мети цього Меморандуму, Запорізька обласна державна адміністрація зобов'язується:
- 4.1.1. опрацювати та включити до відповідного проекту рішення Запорізької обласної ради пропозиції, подані ПАТ «Запоріжсталь», до проекту Обласної комплексної програми охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки на 2021-2027 роки (далі – Обласна комплексна програма);
- 4.1.2. внести вказаний в п. 4.1.1. Меморандуму проект рішення на розгляд чергової сесії Запорізької обласної ради;
- 4.1.3. розглянути можливість включення до заходів Обласної комплексної програми здійснення інвестиційних проектів (в тому числі – на умовах співфінансування за рахунок коштів обласного бюджету), інвестиційних проектів, поданих ПАТ «Запоріжсталь», щодо оновлення виробничих потужностей та зменшення викидів шкідливих забруднюючих речовин в навколишнє природне середовище на наступні 7 років;
- 4.1.4. організувати постійне інформування громадськості про екологічну ситуацію в місті шляхом розміщення відповідної інформації на сайті облдержадміністрації www.zoda.gov.ua та інших інформаційних ресурсах.

Боговін В.В.
Мироненко О.Г.

Продовження додатку А

4.2. Задля досягнення мети цього Меморандуму, ПАТ «Запоріжсталь» зобов'язується:

4.2.1. виконувати всі екологічні заходи, передбачені дозволами на викиди;

4.2.2. впроваджувати додаткові заходи направлені на скорочення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел ПАТ «Запоріжсталь» на 20% (пилу та окису азоту) до кінця строку дії цього Меморандуму, у тому числі вказані у додатку до цього Меморандуму направивши на їх реалізацію до 10 млрд грн, або шляхом виведення із експлуатації частини застарілих виробничих потужностей. Всі заходи згідно Додатку до цього Меморандуму здійснювати відповідно до норм чинного законодавства;

4.2.3. впровадити концепцію комплексного безперервного екологічного моніторингу, яка включає в себе як детальні вимоги до локальних об'єктових і мобільних систем екологічного моніторингу (методики, прилади, місця розміщення, IT-інфраструктуру, персонал), так і необхідний бюджет з поетапним планом реалізації.

Стаття V

Додаткові умови

5.1. Зміни та доповнення до цього Меморандуму вносяться у письмовій формі за взаємною згодою всіх Сторін.

5.2. Цей Меморандум не містить взаємних фінансових зобов'язань. Усі витрати на заходи та зобов'язання за цим Меморандумом Сторони несуть кожна за свій рахунок і взаємних претензій за цими діями у Сторін одна до одної не виникає.

5.3. Цей Меморандум викладено українською мовою.

5.4. Меморандум підписаний у двох примірниках, по одному для кожної зі Сторін.

Стаття VI

Термін дії

6.1. Цей Меморандум вважається укладеним і набирає чинності з моменту його підписання Сторонами.

6.2. Термін дії цього Меморандуму встановлюється до 31.12.2027 р.

Голова Запорізької обласної державної адміністрації:

Віталій БОГОВІН

Генеральний директор ПАТ «Запоріжсталь»:

Олександр МИРОНЕНКО

Додаток Б

1	2	3	4	5	6	7
7.	Сталеплавильне виробництво. Реконструкція сталеплавильного виробництва. Видалення із експлуатації маргєнівських печей №2-12 та нагрівальних колодязів та термічних печей об'ємного цеху.	301.302.303.304 305.306.306.307 3071.308.081, 309.309.1.10, 3101.311.311, 313.313.1.14, 315.315.1.16.317 3171.318.319.691 800.801.502-515, 520.522-525	Бувають визначені згідно кошторисної документації	Кредитні кошти	2022-2027	ПАТ «Запоріжсталь»
8.	Реконструкція ДСПА-1 з реконструкцією газоочисної установки. Будівництво сталеплавильного агрегату з сучасною газоочисною установкою.	-	15 407,0	Власні кошти підприємства	2020	ПАТ «Запоріжсталь»
9.	Технічне переоснащення оборотного циклу водопостачання газоочиснок маргєнівських печей з встановленням 3-го фільтр пресу ФKM-75	-	1500,0	Власні кошти підприємства	Щорічно	ПАТ «Запоріжсталь»
10.	Зіплення моніторингу міськ видалення відходів	-	150 000,0	Власні кошти підприємств	2027	ПАТ «Запоріжсталь»
	Встановлення автоматизованих постів моніторингу стану атмосферного повітря на межі власних СЗЗ	-				

Всього за планом реконструкції скорочення викидів становитиме до 20% забруднюючих речовин (пилу та окису азоту) в атмосферне повітря від стаціонарних джерел ПАТ «Запоріжсталь».

Зменшення забору води з р. Дніпро та скидів зворотних вод на 9 636 тис.м³/рік.

Від ПАТ «Запоріжсталь»:

Генеральний директор ПАТ «Запоріжсталь»

Мироненко О. Г.

Від Запорізької обласної державної адміністрації:

Голова Запорізької обласної державної адміністрації

Боговін В.В.

Продовження додатку Б

1	2	3	4	5	6	7
7.	Сталеплавильне виробництво. Реконструкція сталеплавильного виробництва. Введення 13 експлуатації марганцевих печей №2-12 та награвальних колодців та термічних печей об'ємного цеху. Реконструкція ДСПА-1 з реконструкцією газоочисної установки. Будівництво сталеплавильного агрегату з сучасною газоочисною установкою.	301,302,303,304 305,306,3061,307 3071,308,3081, 309,3091,310, 3101,311,3111, 313,3131,314, 315,3151,316,317 3171,318,319,691 800, 801,502-515, 520,522-525	Будуть визначені згідно кошторисної документації	Кредитні кошти	2022-2027	ПАТ «Запоріжсталь»
8.	Технічне переоснащення оборотного циклу водопостачання газоочисток марганцевих печей з встановленням 3-го фільтра преси ФKM-75	15 407,0	15 407,0	Власні кошти підприємства	2020	ПАТ «Запоріжсталь»
9.	Здійснення моніторингу міськ видалення відходів	-	1500,0	Власні кошти підприємства	Щорічно	ПАТ «Запоріжсталь»
10.	Встановлення автоматизованих постів моніторингу стану атмосферного повітря на межі власних СЗЗ	-	150 000,0	Власні кошти підприємств	2027	ПАТ «Запоріжсталь»

Всього за планом реконструкції скорочення викидів становитиме до 20 % забруднюючих речовин (пилу та окису азоту) в атмосферне повітря від стаціонарних джерел ПАТ «Запоріжсталь».

Зменшення забору води з р. Дніпро та скида зворотних вод на 9 636 тис.м3/рік.

Від ПАТ «Запоріжсталь»:

Генеральний директор ПАТ «Запоріжсталь»

Миролюк С.Г.

Від Запорізької обласної державної адміністрації:

Голова Запорізької обласної державної адміністрації

Боговін В.В.

Завідувачу кафедри публічного
управління та адміністрування
Новіковій Н.Л.

Заява

Я, Луцкова Юлія Вадимівна, повідомляю, що за результатами проведення самостійної перевірки з використанням програмно-технічних засобів у наданій випускній кваліфікаційній роботі на тему: **«Екологічна безпека як чинник сталого розвитку регіону (за матеріалами Запорізької ода)»** не міститься елементів академічного плагіату. У випадках використання прямих запозичень з друкованих та електронних джерел, вказані відповідні посилання.

Робота для перевірки надається у друкованому та електронному варіантах. Електронна версія моєї роботи ідентична з друкованою.

«24» січня 2022 року

_____ (підпис)

Згода

Я, Луцкова Юлія Вадимівна, цим засвідчую, що є автором випускної кваліфікаційної роботи на тему: “ **Екологічна безпека як чинник сталого розвитку регіону (за матеріалами Запорізької)**»” несучи повну відповідальність за достовірність, точність та повноту поданої у роботі інформації, жодна частина роботи не була скопійована, за винятком випадків, коли робиться належне підтвердження в присвоєнні. Я підтверджую, що у роботі не міститься державної таємниці або інформації для службового користування.

Цим засвідчую, що жодна частина цієї роботи не була опублікована мною раніше.

Я даю дозвіл на те, що моя робота буде направлена в інституційний депозитарій Київського національного торговельно-економічного університету і збережена в базі даних для майбутньої перевірки плагіату.

« 24 » січня 2022 року

(Луцкова Ю.В)

Підпис

Прізвище

РЕЦЕНЗІЯ

на випускню кваліфікаційну роботу Луцької Юлії Вадимівни на тему:

«Екологічна безпека як чинник сталого розвитку регіону»

(на прикладі Запорізької ОДА)

виконаної на здобуття ОС «Бакалавр»

за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

у Київському національному торговельно-економічному університеті

Представлена на рецензію випускна кваліфікаційна робота присвячена актуальній проблемі оцінювання сталого екологічного розвитку Запорізького регіону. На підставі використання системи статистичних показників проведено оцінювання екологічного розвитку у Запорізькій області та досліджено його динаміку.

Метою роботи є аналіз і розроблення комплексу заходів щодо удосконалення екологічної безпеки Запорізького регіону.

Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних джерел і додатків.

У першому розділі висвітлено основні екологічні проблеми Запорізького регіону, акцентується увага між екологічною безпекою та сталим розвитком регіону.

У другому розділі визначено шляхи вирішення проблем екологічної безпеки та заходи, що передбачені для запобігання негативного впливу на сталий розвиток регіону.

В даній роботі використано достатньо нові літературні джерела, доповіді, побудовані таблиці та схеми.

Випускна кваліфікаційна робота відповідає вимогам, демонструє володіння матеріалами, її автор Луцькова Юлія Вадимівна заслуговує позитивної оцінки та отримання кваліфікації бакалавра відповідно до обраної спеціальності.

Рецензент:

Кандидат економічних наук,

доцент кафедри управлінських технологій

Інституту менеджменту

та освіти дорослих

Університету «КРОК»

Г.М. Пазеева